

С. М. Юрійчук,
аспірант, ДонУЕП

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У даній статті розглядаються особливості управління соціально-економічним розвитком регіонів через бюджетну систему України, де збігаються всі соціально-економічні відносини та виявляються ті проблеми, що впливають на розвиток окремого регіону і держави в цілому.

In this article the features of management socio-economic development of regions are examined through the budgetary system of Ukraine, where all socio-economic relations coincide and those problems which influence on development of separate region and state on the whole appear.

Ключові слова: управління, регіон, соціально-економічний розвиток, регіональне управління, бюджет розвитку.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку регіонів дослідження регіонального управління є складною комплексною системою і потребує багатоаспектного підходу з застосуванням теорії наукового управління. Також необхідно визначити, що соціально-економічний розвиток регіону — це цілісна система закономірностей, зв'язків і пропорцій здійснення відтворювальних процесів суб'єктами господарської діяльності різних форм власності на адміністративно окресленій території. Проблемою соціально-економічного розвитку регіонів займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Б.І. Адамов, О.Б. Алексєєв, В. Без'яничний, В. Мамонова, П.Д. Білинчук, К.В. Павлюк та ін.

Метою даної статті є розгляд управління розвитком соціально орієнтованої економіки регіону, що призводить до стійкого поліпшення якості життя всіх категорій населення в умовах сприятливого зовнішнього середовища, інтегрованого у вітчизняну і світову економіку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ СТАТТІ

Для розробки ефективної системи управління розвитком соціально орієнтованої економіки регіон одночасно розглядається як елемент територіальної організації, як елемент розселення соціальної структури суспільства, де здійснюється життєдіяльність людини [1]. Термін "регіон" має не тільки територіальну, але й соціально-економічну, етнічну, історичну і культурну спільність. Безумовно, величина і характер об'єкта управління визначають специфіку і конкретні методи управління, хоча багато принципів, підходів і технологій управління розвитком різних регіонів подібні.

І для міста, і для району, і для регіону необхідно розробляти оптимальну стратегію розвитку, оцінювати позитивні й негативні фактори їх існування, а також здійснювати стратегічний контроль, проводити маркетингові дослідження [2].

Управління розвитком соціально орієнтованої економіки регіону є ефективним, якщо воно реалізується в умовах відповідної стратегії, яка поки не повною мірою відображена у вітчизняній науковій літературі. Зміст і сутність терміна "соціально-економічний розвиток регіону" необхідно розглядати як комплексний процес одночасних змін його економічної, соціальної, екологічної, просторової, політичної і духовної сфер, що приводить до їх якісних перетворень і в остаточному підсумку — до змін умов життя людини. Розвиток регіону повинен йти в напрямі суспільного прогресу, що виявляється в збільшенні суспільного багатства, тобто всієї сукупності об'єктивних і суб'єктивних умов життєзабезпечення і життєдіяльності людини, виробництва, суспільства і держави.

Соціально-економічний розвиток регіону, з одного боку, — об'єктивний процес, що відбувається під впливом історичних, географічних, ресурсних, демографічних та інших факторів. З другого боку, — це суб'єктивний процес, що здійснюється під впливом управлінських заходів з боку регіональної адміністрації і адміністрації державного рівня. Зміст розвитку різних регіонів дуже різниться, і ця відмінність зумовлена не тільки вихідним рівнем розвитку цих регіонів, але й особливостями кожного з них — виробничою структурою і спеціалізацією, географічним положенням, чисельністю населення, обсягом виробництва і роллю в розвитку країни в цілому.

Управління розвитком регіону може включати такі компоненти:

— створення політичних, економічних, соціальних і культурних умов, необхідних для здійснення структурної й інституціональної трансформації суспільства;

— ефективні шляхи використання результатів прогресу на можливо ширших верстах населення;

— координація процесів прийняття рішень щодо трансформації економіки регіонів.

У ринкових умовах функція регулювання є домінуючою і основною в управлінні соціально-економічними процесами, оскільки з розпадом адміністративно-командної системи втратила своє значення і зміст функція безпосереднього керівництва.

Регіональне управління ґрунтується на внутрішньому розвитку елементів територіальної економіки, специфіка якого полягає в об'єднанні усіх видів галузевого, міжгалузевого, програмно-цільового і всіх інших видів, що інтегровані до функції управління даного регіону.

У концептуальному плані управління соціально-економічним розвитком регіону повинно відображати цілісну та складну систему, яка характеризується відповідними соціально-економічними процесами.

Під соціально-економічним розвитком регіону розуміється насичення його економічними та соціальними об'єктами та зв'язками. Чим більше на певній території таких об'єктів і чим тісніше зв'язки між ними, тим більш розвинутою або освоєною вона є. Насичена — це територія, що вміщує безліч економічних об'єктів (підприємств, організацій та елементів соціальної сфери, на яких зосереджено або на які спрямовано економічну діяльність), які опосередковують певну сукупність економічних інтересів і відносин між учасниками суспільного виробництва. Розвиток регіону безпосередньо зумовлений системним відтворенням ресурсів — трудових, природних, матеріальних (капітальних), організаційних (підприємницьких), інформаційних, науково-технічних та ін.

Як засіб вимірювання соціально-економічного розвитку регіону може бути використаний цілий ланцюг показників. До основних груп можна віднести такі показники, що відображають: масштаби економіки регіону; результативність економіки регіону; стан і відтворення основних засобів у регіоні; загальну оцінку освоєності регіону; самозабезпеченість регіону; рівень коопераційних зв'язків у регіоні; фінансові потоки в регіоні; рівень життя населення регіону; загальну оцінку насиченості території регіону елементами продуктивних сил.

По відношенню до регіону як економічної системи, структура може розглядатися сукупність елементів продуктивних сил, які є, власне, матеріальними носіями окремих ланок цієї системи. Регіон, з позицій системи, являє собою певну цілісність взаємозв'язаних елементів, сутність і потенціал якої якісно відрізняються від сутностей і потенціалів цих елементів самих по собі.

Ефективність регіональної соціально-економічної системи безпосередньо залежить від рівня продуктивності її функціональних систем. У першу чергу, це стосується мінливості структури економіки регіону, кількісні пропорції частин якої характеризують якість розвитку регіональної економічної системи. Потім зростає роль ресурсної складової та значущість управлінських впливів, покликаних враховувати інтереси центральної та місцевої влади, враховуючи, насамперед, інтереси населення.

Для соціально-економічного розвитку регіонів на відповідний період формується та використовується "бюджет розвитку", який може дозволити: забезпечити підтримку найбільш важливих напрямів розвитку на галузевому, регіональному, місцевому рівнях; сконцентрувати науково-інноваційні ресурси на визначених стратегічних напрямках розвитку; підвищити прозорість та ефективність використання бюджетних коштів; удосконалити контроль за використанням бюджетних коштів за цільовими напрямами [7].

Через бюджет розвитку фінансується розширене відтворення у стратегічних сферах діяльності на території відповідного рівня. Основними принципами його формування українські економісти вважають тісний зв'язок з поточним бюджетом, зміну бюджетних пріоритетів та виконання. Співвідношення між поточним бюджетом і бюджетом розвитку має залежати від рівня соціально-економічного розвитку території і перспективи на майбутнє. Відтак, на перший план виходить завдання максимального забезпечення ефективного використання бюджетних коштів інвестиційного характеру, досягнення їх максимальної результативності.

Виходячи з наведеного, на даному етапі економічного розвитку доцільним є виділення інвестиційної функції місцевих бюджетів. У період економічних реформ в Україні вона має стати однією з пріоритетних, тому що одним з основних чинників стійкого регіонального економічного розвитку є науково-технологічні інновації, застосування яких суттєво змінює обсяги та якість виробництва і споживання, а відтак, значно впливає на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць.

Соціально-економічний розвиток спирається на практику економічного районування і адміністративно-територіальний устрій країни, забезпечення ефективної оптимізації співвідношень централізації і децентралізації управління та визначення відповідних повноважень органів управління на різних рівнях територіальної системи.

Функціонування регіону як економічної системи нерідко пов'язане з виникненням різних причин, які порушують її цілісність, стійкість та пропорції, системні зв'язки між її окремими функціональними елементами, а також продуктивність, архітектуру, збалансованість і пропорційність економіки регіону.

Нинішня ситуація в Україні, що складається у взаємовідносинах центральних органів управління та органів місцевого самоврядування, яка відзначається відсутністю зваженої позиції у вирішенні питань загальної компетенції на фоні нестачі фінансових засобів для надання суспільних послуг населенню на конкретній території, загострює проблему взаємовідносин центру та регіонів. Виходом з цієї ситуації повинне стати розмежування компетенції та повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування на законодавчому рівні. Таким чином, буде забезпечено правові основи для поступального розвитку окремої території під керівництвом і відповідальністю місцевих органів влади.

Література:

1. Адамов Б.І. Організаційно економічні основи управління розвитком міст. — К.: Грот, 1998. — 215 с.
2. Активизация социально-экономического развития городов и регионов // Евроград. — 1998. — № 10. — С. 5—20.
3. Алексеев О.Б. Стратегическое управление в государственном и муниципальном секторах / Сост. И ред. А.Е. Балобанов, О.И. Генисаретский. — М., Экономика, 2000. — 259 с.
4. Без'язичний В., Мамонова В. Формування стратегії соціально-економічного розвитку регіонів // Актуальні проблеми державного управління. — 2000. — № 1. — С. 108—117.
5. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні: навч. посіб. — К.: Атіка, 2000. — 34 с.
6. Новий формат стратегії і тактики соціально-економічного розвитку України: людина, громада, держава / І.К. Бондар, М.В. Чечетов, І.О. Жадан, С.В. Дідур, Л.М. Ільч. — К.: ВД "Корпорація", 2005. — 383 с.
7. Павлюк К.В. Проблеми формування бюджету розвитку // Фінанси України. — 2000. — № 1. — С. 59—65.